УДК 159.923.2:316.6–053.6 https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series12.2025.27(72).01

ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ЧИННИКІВ ПРОЯВУ АЛЬТРУЇСТИЧНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ ОСОБИСТОСТІ РАННЬОГО ДОРОСЛОГО ВІКУ

Михайло Бойченко
аспірант кафедри психології
Український державний університет імені Михайла Драгоманова
01601, Україна, м. Київ, вул. Пирогова, 9
mindful.ua@gmail.com, https://orcid.org/0000-0003-4962-3789

Анотація
Статтю присвячено емпіричному аналізу психологічних особливостей чинників прояву спрямованості особистості раннього дорослого віку. Проаналізовано сучасне розуміння поняття «альтруїстична спрямованість» та психологічні особливості досліджуваного феномену. Для реалізації завдань дослідження було застосовано комплекс теоретичних (аналіз і узагальнення літератури з проблеми дослідження) та психодіагностичних методик, які забезпечують оцінку ключових аспектів просоціальної поведінки, зокрема, таких як соціальна відповідальність, емпатійне занепокоєння, перспективне бачення, особистий дистрес, моральна аргументація (орієнтація на інших та на взаємні інтереси), самозвітний альтруїзм, здатність індивіда співчувати іншим, відчувати ті ж емоції, які переживає інша людина, та ідентифікувати себе з її емоційним станом тощо. Виявлено психологічні особливості таких чинників розвитку альтруїстичної спрямованості особистості дорослого віку, як: *емоційний відгук*, що виявляє себе через такі чинники як емпатія та емпатійне занепокоєння; *моральна мотивація*, що пов'язана з такими чинниками як моральна мужність, надання допомоги, альтруїстичне покарання й моральна аргументація; *соціальна відповідальність* та *соціальна орієнтація*, чинником розвитку яких є допомога іншим та врахування суспільних інтересів. Встановлено, що більшість учасників дослідження демонструють високий рівень альтруїстичної спрямованості, що виявляється у високих значеннях соціальної відповідальності, емпатії, перспективного бачення та моральної аргументації. Отримані дані вказують на те, що особи раннього дорослого віку мають високий потенціал до альтруїстичної поведінки та просоціальної взаємодії. В подальшому дослідженні буде застосовано регресійний аналіз з метою визначення того, які саме чинники найсуттєвіше впливають на розвиток альтруїстичної спрямованості особистості раннього дорослого віку.
Ключові слова: альтруїстична поведінка, просоціальна поведінка, емоційний відгук, моральна мотивація, соціальна відповідальність, соціальна орієнтація.

Вступ

Підтримка та поширення альтруїстичної поведінки в суспільстві значною мірою зумовлені процесами виховання, навчання та соціалізації**.** Згідно з цією перспективою, альтруїзм не є автоматичною або інстинктивною реакцією, а скоріше, засвоюється індивідом у процесі інтеграції в соціальне середовище як важлива соціальна норма**.** Через сімейне виховання, освіту, вплив референтних груп і суспільних інститутів особистість поступово

інтерналізує цінності взаємодопомоги, співчуття та безкорисливості, що стає частиною її системи переконань і поведінкових моделей (Bandura, 2002; Myers, 1994).

Якщо дослідження просоціальної та допомагаючої поведінки можуть зосереджуватися на зовнішніх проявах – на процесі надання допомоги та її результатах, без обов'язкового заглиблення в мотиваційну сферу суб'єкта, то альтруїстично спрямована поведінка є нерозривно пов'язаною з внутрішніми спонуканнями. Сама сутність альтруїзму полягає у безкорисливій природі допомагаючих дій, коли індивід не очікує жодних зовнішніх нагород чи заохочень за свої вчинки. Таким чином, альтруїстично спрямована поведінка особистості є вужчим поняттям порівняно з поняттям «допомога іншому» (Наконечна, 2019).

Загалом, дослідники, заглиблюючись у внутрішні спонукальні сили, що лежать в основі істинно альтруїстично спрямованої поведінки, виокремлюють два ключові мотиви, які вирізняються своєю безкорисливою природою: мотив морального обов'язку та мотив співчуття (емпатія). На наш погляд, саме вони є базовими чинниками розвитку альтруїстичної спрямованості особистості.

Р. Берон та Д. Бірн підкреслюють важливість кількох чинників, що впливають на готовність індивіда надати допомогу. Серед них вони виділяють моделювання, тобто спостереження за тим, як інші люди надають допомогу в подібних ситуаціях. Таке спостереження може слугувати соціальним доказом ефективності та прийнятності альтруїстичної поведінки, підвищуючи ймовірність її наслідування. Іншим важливим чинником є *емоційний стан потенційного помічника*. Люди, які перебувають у позитивному емоційному стані, як правило, більш схильні до просоціальної поведінки, тоді як негативні емоції можуть як сприяти, так і перешкоджати наданню допомоги залежно від їхнього характеру та інтенсивності (наприклад, почуття провини може стимулювати допомогу як спосіб спокутування). Третім ключовим елементом є *атрибуції щодо причин, чому людина потребує допомоги.* Якщо потенційний помічник вважає, що потреба в допомозі виникла внаслідок зовнішніх, неконтрольованих обставин, він, як правило, більш схильний надати підтримку. Натомість, якщо він приписує потребу в допомозі особистій недбалості або безвідповідальності потерпілого, ймовірність надання допомоги значно знижується (Baron, Byrne & Blair, 1991):

Р. В. Малиношевський запропонував розгорнуту модель розуміння структури альтруїзму, що включає три взаємопов'язані блоки, які відображають його складну психологічну архітектоніку (Малиношевський, 2014):

1. Альтруїстична мотивація, яка є внутрішнім рушієм безкорисливої поведінки та включає такі компоненти: мотив співчуття; потреба допомагати іншим; інтерес до доброчинності;

2. Альтруїстичні ціннісні орієнтації, що відображають систему переконань та пріоритетів особистості у сфері соціальних відносин: домінування просоціальних цінностей; усвідомлення самоцінності іншої людини незалежно від її соціального статусу, особистих якостей чи обставин.

3. Готовність до соціально значущої діяльності, яка є поведінковим виявом альтруїстичної мотивації та ціннісних орієнтацій і передбачає: активну життєву позицію; наявність особистої відповідальності за соціальні зміни; готовність до безкорисливої діяльності; усвідомлення механізму здійснення альтруїзму;

4. Досвід доброчинної діяльності: участь в альтруїстичних акціях, що сприяє формуванню стійких моделей просоціальної поведінки.

Частина запропонованої моделі буде використана нами у процесі емпіричного дослідження психологічних особливостей чинників розвитку альтруїстичної спрямованості особистості. Зокрема, основну увагу ми акцентували на тих чинниках, які були визначені нами у процесі теоретичного аналізу наукової літератури.

Мета дослідження: виявлення психологічних особливостей чинників прояву альтруїстичної спрямованості осіб раннього дорослого віку.

Завдання дослідження – теоретично обґрунтувати та емпірично визначити психологічні особливості чинників прояву альтруїстичної спрямованості особистості раннього дорослого віку.

Методи дослідження

З метою виявлення психологічних особливостей чинників розвитку альтруїстичної спрямованості особистості раннього дорослого віку, нами було проведено емпіричне дослідження (в он-лайн режимі) за допомогою гугл-форм. У дослідженні взяло участь 176 осіб віком від 21-45 років, з них 100 жіночої статі (56,82%) та 76 чоловічої (43,18%).

Відповідно до нової вікової періодизації ВООЗ ранній дорослий вік (молодість) охоплює період від 20 до 45 років та включає 2 фази розвитку. Перша фаза триває приблизно з 20 до 35 років а, друга – з 30 до 45 років.

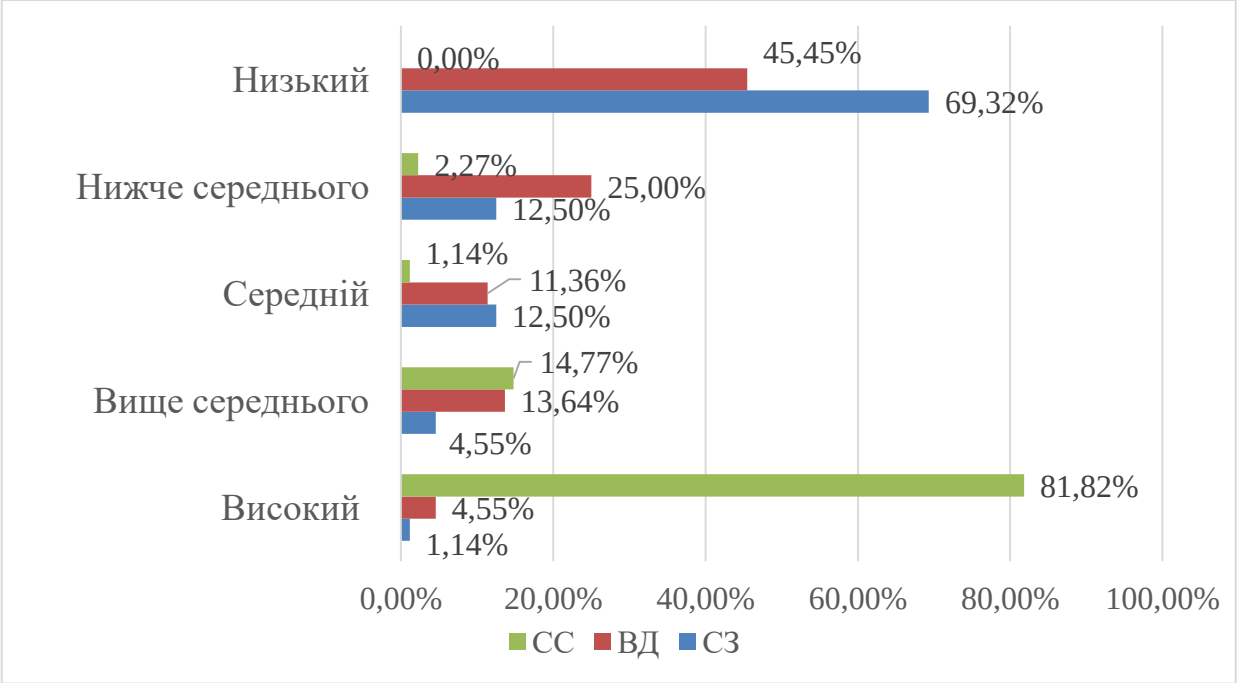
Для вивчення психологічних особливостей чинників розвитку альтруїстичної спрямованості особистості раннього дорослого віку, нами було обрано наступні психодіагностичні методики: методика «Вивчення спрямованості поведінки» (В. Смейкл, М. Кучер; перекл.. укр. Л.В. Пляка, С.В. Огарь); методика «Діагностика соціально-психологічних настанов особистості у сфері мотивацій і потреб» (О. Потьомкіна; перекл. укр. Л.В. Пляка, С.В. Огарь); методика «Альтруїстична особистість та шкала самозвіту про альтруїзм» (SRA) Дж. Філіпа Раштона, Роланда Девіса Крісджона і Г. Синтії Феккен; методика «Просоціальна батарея особистості» (PSB) Л.А. Пеннера; методика «Грані альтруїстичної поведінки» (FAB); методики «Шкала емоційного відгуку» (Діагностика емпатії) А. Меграбяна і Н. Епштейна.

Використані методики дозволяють всебічно оцінити психологічні особливості чинників, що впливають на розвиток альтруїстичної спрямованості особистості, від когнітивних аспектів до емоційних реакцій та соціальних настанов. Вони забезпечують глибоке розуміння мотиваційних основ просоціальної поведінки та дозволяють виявити індивідуальні відмінності у схильності до альтруїзму.

Результати та дискусії

За результатами проведених методик можна зробити певні висновки, щодо психологічних особливостей чинників розвитку альтруїстичної спрямованості особистості раннього дорослого віку.

Розглянемо отримані результати за методикою «Вивчення спрямованості особистості. Орієнтовна анкета». (В. Смейкала, М. Кучера).

Умовні позначення : СС – спрямованість на себе**; СЗ** – спрямованість на завдання**, ВД –** спрямованість на взаємодію з іншими

Рис. 1. Результати дослідження основної життєвої орієнтації особистості

Так, аналіз результатів дослідження показав, що переважна більшість респондентів (81,82%) має високий рівень спрямованості на себе. Низький рівень спрямованості на взаємодію з іншими, виявлений у 45,45% респондентів, що може бути ознакою слабкого інтересу до колективної діяльності, труднощів у побудові міжособистісних відносин, або недостатньої здатності до співпраці. Також, нами було зафіксовано низький рівень спрямованості респондентів на завдання 69,32%, що може свідчити про низьку мотивацію до виконання завдань, спрямованих на досягнення поставлених цілей.

Результати описової статистики дослідження основної орієнтації особистості показують, що спрямованість на себе (СС) має середнє значення 33,5 при медіані 34, стандартному відхиленні 5,02, мінімумі 22 та максимумі 46. Спрямованість на взаємодію (ВД) має середнє значення 26,1, медіану 26, стандартне відхилення 5,05, мінімум 13 та максимум 44. Спрямованість на завдання (СЗ) виявляє середнє значення 29,5 при медіані 29, стандартному відхиленні 5,44, мінімумі 17 та максимумі 44. Загалом, ці дані свідчать про те, що спрямованість на себе має найвищі середні значення, вказуючи на переважання егоцентричних настанов у вибірці досліджуваних.

Дослідження настанов, спрямованих на альтруїзм та егоїзм за методикою О. Потьомкіної, показало, що більшість респондентів (64,77%) мають виражений альтруїзм, що свідчить про їхню схильність до безкорисливої допомоги іншим. Водночас, 35,23% респондентів демонструють виражений егоїзм, що може свідчити про внутрішній конфлікт між соціальними очікуваннями та особистими потребами.

Результати описової статистики дослідження спрямованих на альтруїзм та егоїзм показують, що середнє значення становить 11,5, медіана – 11,0, стандартне відхилення – 3,24, мінімальне значення – 4, а максимальне – 18. Ці дані вказують на те, що у досліджуваній вибірці переважають настанови з середніми значеннями, при цьому, існує значна

індивідуальна варіативність від низьких до високих показників, щодо рівнів прояву альтруїзму та егоїзму.

Результати дослідження, проведеного за допомогою методики «Альтруїстична особистість та шкала самозвіту про альтруїзм», теж показали значну варіабельність в альтруїстичних нахилах серед респондентів.

Оскільки, методика не має чітко визначених рівнів, для аналізу ми використали описову статистику, яка включала обрахунок середніх значень, стандартних відхилень, мінімальних і максимальних значень (табл. 1).

Таблиця 1

Описові статистики дослідження (за методикою «Альтруїстична особистість та шкала самозвіту про альтруїзм» (SRA) (N=176)

Шкала	Mean	Median	SD	Minimum	Maximum
SRA	35,9	35,0	9,34	13	67

Загальний середній бал за шкалою SRA склав 35,9 зі стандартним відхиленням 9,34. Такі результати вказують на значну варіабельність в альтруїстичних нахилах серед учасників дослідження. Мінімальний бал склав 13, а максимальний 67, що свідчить про широкий діапазон альтруїстичної поведінки серед респондентів. Такий розмах в балах може бути викликаний як відмінностями в особистісних характеристиках респондентів, так і соціальним та культурним контекстом учасників дослідження.

Для того, щоб дослідити альтруїстичні риси особистості раннього дорослого віку, ми використали методику «Грані альтруїстичної поведінки» (FAB). Цей інструмент дозволяє комплексно оцінити різні аспекти альтруїстичної поведінки, включаючи схильність до надання допомоги, моральну мужність та альтруїстичне покарання (табл.2).

Таблиця 2

Описові статистики дослідження
(за методикою «Грані альтруїстичної поведінки» (FAB), (N=176)

	Mean	Median	SD	Minimum	Maximum
Надання допомоги (HG)	17,0	17,0	3,43	9	26
Моральна мужність (MC)	17,7	18,0	3,75	8	30
Альтруїстичне покарання (PP)	18,0	18,0	3,79	9	30

Середнє значення за шкалою «Надання допомоги» (HG) становить 17,0 при медіані 17,0 і стандартному відхиленні 3,43. Значення варіюються від мінімуму 9 до максимуму 26. В цьому випадку, не маємо нормального розподілу балів, а натомість, присутні декілька піків, що вказує на різноманітний рівень готовності респондентів надавати допомогу іншим. Це свідчить про те, що існує значна варіабельність у схильності до допомоги серед респондентів, деякі з яких дуже активно надають допомогу, тоді як інші менш схильні до таких дій.

Шкала «Моральної мужності» (MC) має середнє значення 17,7, медіану 18,0 і стандартне відхилення 3,75, з діапазоном значень від 8 до 30, що свідчить про загальну тенденцію до моральної мужності серед респондентів. Це вказує на те, що респонденти демонструють значну здатність до захисту моральних принципів, навіть, коли це може бути

пов'язано з певними особистими ризиками. Рівень стандартного відхилення є дещо вищим, ніж для HG, що свідчить про більшу варіабельність у відповідях респондентів стосовно моральної мужності.

Шкала «Альтруїстичне покарання» (PP) має середнє значення 18,0, медіану 18,0 і стандартне відхилення 3,79, з мінімальним значенням 9 і максимальним 30, що свідчить про високу готовність респондентів до санкціонування несправедливості або неправильної поведінки заради підтримання соціальної справедливості. Високі середні значення свідчать про значну схильність до таких дій, а варіабельність відповідей вказує на те, що деякі респонденти проявляють цю рису вищою мірою, ніж інші.

Загальний аналіз показує, що респонденти демонструють високий рівень альтруїстичної поведінки, що включає допомогу іншим, захист моральних принципів і готовність до альтруїстичного покарання. Відносно високі середні значення за шкалами «Моральної мужності» та «Альтруїстичного покарання» вказують на те, що альтруїстичні риси є досить поширеними серед респондентів раннього дорослого віку нашої вибірки.

Для аналізу психологічних чинників, що впливають на розвиток альтруїстичної спрямованості особистості в ранньому дорослому віці ми використали методику «Просоціальна батарея особистості» (PSB) Л.А. Пеннера. Цей інструмент дозволяє оцінити ключові аспекти просоціальної поведінки, включаючи соціальну відповідальність, емпатійне занепокоєння, перспективне бачення, особистий дистрес, моральну аргументацію (орієнтовану на інших, на взаємні інтереси), самозвітний альтруїзм тощо. «Соціальна відповідальність» є показником готовності індивіда брати на себе обов'язки перед суспільством і діяти відповідно до суспільних норм. Високі значення свідчать про сильну орієнтацію на соціальні обов'язки.

Результати описової статистики ми представили на таблиці 3.

Таблиця 3

Описові статистики дослідження (за просоціальною батареєю особистості (PSB), N=176

Шкальні показники (чинники)	**Mean**	**Median**	**SD**	**Min**	**Max**
Соціальна відповідальність	14,88	15,00	3,19	7	23
Емпатійне занепокоєння	9,03	9,00	1,62	5	13
Перспективне бачення	11,63	12,00	2,07	5	16
Особистий дистрес	5,34	5,00	1,86	1	9
Моральна аргументація, орієнтована на інших	6,84	7,00	2,12	3	11
Моральна аргументація, орієнтована на взаємні інтереси	7,74	8,00	1,67	3	12
Самозвітний альтруїзм	12,53	13,00	3,33	5	22
Емпатія, орієнтована на інших	50,11	50,00	5,46	39	62
Корисність	6,38	6,00	2,07	2	13

Згідно з отриманими даними, значення соціальної відповідальності варіюються від 7 до 23 балів, середнє значення становить 14,88 бали. Це вказує на те, що більшість учасників мають високий рівень соціальної відповідальності.

«Емпатійне занепокоєння» характеризує здатність особистості співпереживати іншим та відчувати їхні емоції. Значення емпатійного занепокоєння варіюються від 5 до 13 балів, з середнім значенням 9,03 бали. Отримані результати дають можливість стверджувати, що більшість учасників мають середній або високий рівень емпатії, що є важливим чинником альтруїстичної поведінки.

«Перспективне бачення» відображає здатність індивіда враховувати довгострокові наслідки своїх дій і приймати рішення на основі цього аналізу. Значення перспективного бачення варіюються від 5 до 16 балів, середнє значення становить 11,63 бала. Такі данні свідчать про наявність різного рівня перспективного бачення серед учасників дослідження.

«Особистий дистрес» є показником рівня стресу та занепокоєння, який індивід відчуває у відповідь на страждання інших. Значення особистого дистресу варіюються від 1 до 9 балів, середнє значення становить 5,34 бали. У підсумку, можемо констатувати переважання низького або середнього рівнів особистого дистресу серед учасників, що може вказувати на їхню стійкість до стресових ситуацій.

«Моральна аргументація» включає дві підкатегорії: орієнтована на інших та орієнтована на взаємні інтереси. Значення моральної аргументації, орієнтованої на інших, варіюються від 3 до 12 балів, середнє значення становить 6,84 бали. Орієнтованої на взаємні інтереси – від 3 до 12 балів, середнє значення становить 7,74 балів. Високі значення у цих підкатегоріях підтверджують здатність досліджуваних до морального мислення та врахування інтересів інших при прийнятті рішень.

«Самозвітний альтруїзм» відображає частоту та інтенсивність альтруїстичних дій. Значення варіюються від 5 до 22 балів, середнє значення становить 12,53 бали. Високі значення вказують на часті випадки прояву альтруїстичної поведінки у повсякденному житті, що засвідчує виражену схильність до допомоги іншим.

«Емпатія», орієнтована на інших, відображає здатність індивіда відчувати та розуміти емоційний стан інших людей. Значення варіюються від 39 до 62 балів, середнє значення становить 50,11 бала. Це свідчить про високий рівень емпатії серед учасників дослідження.

«Корисність» відображає прагнення індивіда бути корисним для інших і суспільства загалом. Значення варіюються від 2 до 12 балів, середнє значення становить 6,38 бала. Зафіксовані показники вказують на різний рівень прагнення бути корисним серед учасників дослідження, хоча за показниками й переважають низький та середні рівні.

Отже, аналіз отриманих результатів за методикою PSB надав можливість констатувати, що більшість учасників дослідження раннього дорослого віку демонструють високий рівень альтруїстичної спрямованості, що виявляється у високих значеннях соціальної відповідальності, емпатії, перспективного бачення та моральної аргументації. Низький рівень особистого дистресу сприяє здатності до стабільної та ефективної допомоги іншим. Загалом, отримані дані вказують на те, що досліджувані особистості раннього дорослого віку мають високий потенціал до альтруїстичної поведінки та соціальної взаємодії.

Для дослідженняемпатії особистості, ми використали методику «Шкала емоційного відгуку» А. Меграбяна і Н. Епштейна. Цей інструмент оцінює здатність індивіда співчувати іншим, відчувати ті ж емоції, які переживає інша людина, та ідентифікувати себе з її емоційним станом.

Якщо аналізувати показники емпатії за рівнями, то нормативний рівень емпатії виявили у 30 респондентів (13,56%). Це означає, що ці особистості здатні до емоційного відгуку, хоча їхні реакції й більш контрольовані та вони можуть краще керувати своїми

емоціями у порівнянні з групою з високим рівнем емпатії. Вони часто оцінюють інших за їхніми вчинками, ніж довіряють своїм емоційним враженням.

Дуже високий рівень емпатії був виявлений у 28 осіб (12,84%). Це люди, які надзвичайно емоційно реагують на переживання інших, що може бути як перевагою, так і недоліком. З одного боку, вони здатні до глибокого співпереживання, але з іншого - можуть стати емоційно залежними від інших людей і переживати труднощі в ефективній соціалізації.

Більшість респондентів (118 осіб, що становить 54,13%) показали високий рівень емпатії. Це свідчить про їхню високу здатність розуміти та співчувати іншим людям. Така група людей зазвичай може характеризуватися альтруїзмом, здатністю підтримувати дружні стосунки, меншою агресивністю, високою орієнтацією на моральні цінності та готовністю допомагати іншим.

Результати дослідження не показали наявності респондентів з низьким або дуже низьким рівнем емпатії. Це вказує на те, що всі учасники дослідження мають хоча б базову здатність до емоційного відгуку, що є позитивним чинником у контексті соціальної адаптованості та загального психологічного благополуччя.

Висновки

Згідно мети та завдань дослідження емпіричним шляхом було виявлено психологічні особливості чинників розвитку альтруїстичної спрямованості особистості дорослого віку: наявність у респондентів емоційного відгуку, моральна мотивація спрямована на надання безкорисливої допомоги, прояви соціальної відповідальності й соціальної спрямованості при взаємодії з іншими людьми та врахування їх інтересів.

За результатами проведеного дослідження визначено, що альтруїстична спрямованість особистості раннього дорослого віку формується під впливом комплексу таких психологічних чинників: емпатія та емпатійне занепокоєння, моральна мужність, надання допомоги, альтруїстичне покарання, моральна аргументація, допомога іншим та врахування суспільних інтересів.

Подальше дослідження стосуватиметься проведення регресійного аналізу з метою визначення того, що саме виділені теоретичним шляхом чинники та досліджені емпіричним шляхом психологічні особливості їх прояву впливають на розвиток альтруїстичної спрямованості особистості раннього дорослого віку.

Література

1. Кириченко, В.І., Нечерда, В.Б., & Єжова, О.О. (2018). Стан сформованості просоціальної поведінки підлітків у закладах загальної середньої освіти. *Експерименти і дослідження: Висновки і рекомендації. Педагогіка і психологія, 4*, 37-43. Режим доступу: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/713699/1/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D0%BD%20%D1%81%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%81%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D1%97%20%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D0%B4%D1%96%D0%BD%D0%BA%D0%B8.pdf
2. Малиношевський, Р.В. (2014). Особливості формування альтруїзму як соціально значущої якості у молодших підлітків.*Теоретико-меитодологічні проблеми виховання дітей та учнівської молоді, 18*(1), 431-439. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tmpvd_2014_18(1)__50

3. Наконечна, М.М. (2019). *Допомога іншому: психологічні аспекти.* (Монографія). (2-ге вид). Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя. Режим доступу: http://www.ndu.edu.ua/storage/2021/zahal_psy_lib/%D0%9D%D0%B0%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%B5%D1%87%D0%BD%D0%B0%20%D0%9C.%D0%9C.%20%D0%94%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D0%BC%D0%BE%D0%B3%D0%B0%20%D1%96%D0%BD%D1%88%D0%BE%D0%BC%D1%83%20%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F.pdf
4. Пляка, Л.В., & Огарь, С.В. (2016). *Психодіагностичний комплекс з вивчення особистості студента.* (Практичний посібник) (с. 34-40). Харків : НФаУ.
5. Лемак, М.В., & Петрище, В.Ю. (2012). Психологія для роботи: діагностичні методики: збірник (2-е вид. доп.) (с.12-127). Ужгород : Видавництво Олександра Еаркуші.
6. Bandura, A. (2002). Exercise of personal and collective efficacy in changing societies. In A. Bandura (Ed.), *Self-efficacy in changing societies* (pp. 1-45). Cambridge : Cambridge University Press.
7. Baron, R.A., Byrne, D., & Johnson, B.T. (1998). *Exploring social psychology* (4th ed.). Boston : Allyn & Bacon.
8. Myers, D.G. (1994). *Exploring Social Psychology*. Mc Graw-Hill, Inc.

References

1. Kyrychenko, V. I., Necherda, V. B., & Yezhova, O. O. (2018). Stan sformovanosti prosotsialnoi povedinky pidlitkiv u zakladakh zahalnoi serednoi osvity [The state of formation of prosocial behaviour of adolescents in general secondary education institutions]. *Eksperymenty i doslidzhennia: Vysnovky i rekomendatsii. Pedahohika i psykholohiia – Experiments and Research: Conclusions and Recommendations. Pedagogy and Psychology*, *4*, 37-43. Retrieved from https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/713699/1/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D0%BD%20%D1%81%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%81%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D1%97%20%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D0%B4%D1%96%D0%BD%D0%BA%D0%B8.pdf [in Ukrainian].
2. Malynoshevskyi, R.V. (2014). Osoblyvosti formuvannia altruiizmu yak sotsialno znachushchoi yakosti u molodshykh pidlitkiv [Features of altruism formation as a socially significant quality in younger adolescents]. *Teoretyko-metodolohichni problemy vykhovannia ditei ta uchnivskoi molodi – Theoretical and Methodological Problems of Education of Children and Student Youth*, *18*(1), 431-439. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tmpvd_2014_18(1)__50 [in Ukrainian].
3. Nakonechna, M.M. (2019). *Dopomoha inshomu: psykholohichni aspekty [Monograph; Helping the other: Psychological aspects]* (2nd ed.). Nizhyn: NDU im. M. Hoholia. Retrieved from http://www.ndu.edu.ua/storage/2021/zahal_psy_lib/%D0%9D%D0%B0%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%B5%D1%87%D0%BD%D0%B0%20%D0%9C.%D0%9C.%20%D0%94%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D0%BC%D0%BE%D0%B3%D0%B0%20%D1%96%D0%BD%D1%88%D0%BE%D0%BC%D1%83%20%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F.pdf [in Ukrainian].
4. Pliaka, L.V., & Ohars, S.V. (2016). *Psykhodiahnostychnyi kompleks z vyvchennia osobystosti studenta: praktychnyi posibnyk [Psychodiagnostic toolkit for studying the student's personality: Practical manual]* (pp. 34-40). Kharkiv : National University of Pharmacy [in Ukrainian].

5. Lemak, M.V., & Petryshche, V.Yu. (2012). *Psykholohiia dlia roboty: diahnostychni metodyky: zbirnyk [Psychology for work: Diagnostic techniques: Collection]* (2nd rev. ed.) (pp. 124-127). Uzhhorod : Oleksandr Harkusha Publishing House [in Ukrainian].
6. Bandura, A. (2002). Exercise of personal and collective efficacy in changing societies. In A. Bandura (Ed.), *Self-efficacy in changing societies* (pp. 1-45). Cambridge : Cambridge University Press.
7. Baron, R.A., Byrne, D., & Johnson, B.T. (1998). *Exploring social psychology* (4th ed.). Boston : Allyn & Bacon.
8. Myers, D.G. (1994). *Exploring social psychology*. New York : McGraw-Hill.

EMPIRICAL STUDY OF THE PSYCHOLOGICAL FACTORS INFLUENCING ALTRUISTIC ORIENTATION IN INDIVIDUALS IN EARLY ADULTHOOD

Mykhailo Boichenko
Postgraduate Student of the Department of Psychology
Mykhailo Dragomanov State University of Ukraine
9, Pyrohov Str., Kyiv, Ukraine, 01601
mindful.ua@gmail.com, https://orcid.org/0000-0003-4962-3789

Abstract
The article is focused on the empirical analysis of the theoretically identified psychological factors underlying the manifestation of altruistic orientation in individuals at the stage of early adulthood. It reviews contemporary definitions of “altruistic orientation” and outlines the psychological characteristics of the phenomenon studied. To achieve the research objectives, a set of theoretical methods (analysis and synthesis of the relevant literature) and psychodiagnostic instruments were applied to assess the key aspects of prosocial behavior, in particular, social responsibility, empathic concern, perspective taking, personal distress, moral reasoning (orientation towards others and mutual interests), self-reported altruism, the capacity to empathize with others, experience the same emotions as another person, and identify themselves with the other person’s emotional state. The study identifies and describes the psychological features of the following factors that foster the development of altruistic orientation in adulthood: emotional responsiveness (expressed through empathy and empathic concern); moral motivation (linked to moral courage, helping behavior, altruistic punishment, and moral reasoning); and social responsibility and social orientation (shaped by helping others and consideration of societal interests). The findings show that most participants exhibit a high level of altruistic orientation, as evidenced by elevated scores in social responsibility, empathy, perspective taking, and moral reasoning. These results suggest that the early-adulthood sample possesses substantial potential for altruistic behavior and prosocial interaction. Future research will employ regression analysis to determine which factors most strongly influence the development of altruistic orientation in early adulthood.
Keywords: Altruistic behavior, prosocial behavior, emotional responsiveness, moral motivation, social responsibility, social orientation.

Подано 02.06.2025
Рекомендовано до друку 12.06.2025